

Mikael Klintman, *Framing: The Social Art of Influence*, Manchester University Press, 2025

Hur människor påverkar, och kan påverka, varandras tankar och handlingar är sociologiska grundfrågor. I boken *Framing: The Social Art of Influence* lägger Mikael Klintman fram ett ambitiöst program för hur människor genom "inramning" påverkar varandra på såväl individ- som grupp- och samhällsnivå.

Att jag använder adjektivet "ambitiöst" för att beskriva boken beror på ordets tvetydighet. *Framing* är nämligen en bok som å ena sidan har flera intressanta och beundransvärda ansatser och kvaliteter. Å andra sidan har den också betydande brister, som nog i alla fall delvis hänger samman med att ambitionen har varit för stor och att boken därför blivit svår att hålla ihop. På grund av denna dubbelhet blir boken också en utmaning att recensera. I den recension som här följer lyfter jag därför fram såväl brister som förtjänster i boken utan att ställa dem mot varandra. Tvärtom ser jag dem som oskiljaktiga, vilket bland annat visar på utmaningar inom samtida samhällsvetenskaplig forskning och sociologiskt tänkande som fler forskare borde anta.

Grundtanken i *Framing* är att de sätt på vilka upplevelser, kunskapsanspråk, grupper med mera ramas in, såväl språkligt som praktiskt, är avgörande för hur människor handlar och samhällen organiserar sig. Inramning, förklarar Klintman inledningsvis, är både ett socialt fenomen och ett verktyg som återkommande används inom olika samhälls- och beteendevetenskapliga riktningar för att förklara varför människor gör som de gör och hur detta görande kan påverkas eller förändras. Den sociologiskt skolade läsaren är sannolikt främst bekant med begreppet från Erving Goffmans *Frame Analysis* (1986 [1972]). I korthet utgörs *Framing* av tolv kapitel, varav elva fördelats under fyra övergripande rubriker som vardera berör en egenskap hos inramningen som påverkar hur den får inflytande över människor och samhällen.

Denna utgångspunkt bottnar i en av Klintmans berömvärda ambitioner: att lägga fram en bred förklaring av och teori om social påverkan utifrån gemensamma, eller i alla fall förenliga, insikter hos bland annat evolutionsbiologi och sociologi. Ambitionen är lovvärd just därför att den uppmuntrar till sökandet efter välgrundade förklaringar till sociala fenomen i stället för att ställa olika vetenskaper eller forskare mot varandra. Detta är också något jag uppskattar med boken, eftersom det på det hela taget är mycket intressantare och relevantare att försöka se vad exempelvis sociologer, biologer och nationalekonomer faktiskt kan vara överens om än motsatsen.

Den andra lovvärda ambitionen är att boken inte enbart söker lägga fram en sociologisk förklaringsmodell utan därtill försöker säga något om hur människor ska kunna använda inramning strategiskt att få till stånd social förändring. Den som är bekant med Klintmans forskning sedan tidigare ser att detta speglar hans intresse och engagemang för frågor som faktaresistans och hållbar utveckling. Inom båda dessa områden har inramning av olika grupper, problem och påståenden fått en avgörande roll för vad som uppfattas som rätt eller sant i fråga om såväl verklighetsbeskrivning som moral.

Genom båda dessa ambitioner angrips grundläggande problem som mycket – om

än aldrig så välgjord och välformulerad – sociologisk forskning ofta lider av: avsaknad av både synergier med andra ämnen och förslag på hur sociologisk teori kan tillämpas för att förändra samhället. Klintman försöker i mångt och mycket skriva samhällsvetenskap på ett sätt som är ganska obeprövat, i alla fall såvitt jag kan bedöma. Uppgiften blir tyvärr också väl diger för att kunna klaras av på knappt 200 sidor löptext, vilket nog inte heller författaren helt kan lastas för (jag återkommer till det).

Rörande den första ambitionen ska sägas att den stundtals uppfylls i enskilda passager på en eller två sidor där olika synsätt förs fram och deras samstämmighet framkommer. Det är i sådana avsnitt boken är som intressantast. Många andra passager lider dels av att Klintman ofta (till synes) låter den biologiska och evolutionära forskningen utgöra måttstocken och således förefaller att välja ut exemplen från den socialt och kulturellt orienterade forskningen på grundval av att de ska ligga i linje med de förstnämnda fälten. Denna asymmetri i argumentationen förtar bitvis den syntetiska ambitionen. Ett annat problem är att källorna är av mycket varierande kvalitet. I notapparaten redogörs ganska ofta för gedigen forskning, men i flera fall förtecknas också svagare källor, exempelvis ett enskilt podcastavsnitt. Vissa påståenden som varken kan sägas vara uppenbara eller okontroversiella saknar helt referenser.

Vad gäller svårigheten att leva upp till den andra, pedagogiska, ambitionen är nog den mest påtagliga bristen bokens tre närmast parallella begreppsapparater, av vilka jag diskuterar två nedan.¹

Den första begreppsapparaten skiljer mellan olika syn på inramning. Där skiljer Klintman först mellan det objektivistiskt klingande ”verkligheten talar för sig själv” och det dito konstruktivistiska ”inramningen avgör allt” (det vill säga vad som uppfattas som verkligt). Dessa två begrepp ligger vid motsatta poler men i stället för att föreslå en medelväg, något Klintman avfärdar som ”en fälla” utan att förklara varför så skulle vara fallet, introduceras ett tredje begrepp: att (funktionell) inramning måste ha en ”nedärvd återklang” (*ancestral resonance*). Med detta begrepp avses att vi genetiskt och evolutionärt ärvt en förmåga att avgöra hur en inramning måste ”klinga” för att harmoniera med vår känsla för moralisk legitimitet, något som därmed är en förutsättning för hur såväl handlingar som påståenden uppfattas i termer av rätt och fel (vilket förefaller sannolikt och värt att studera konsekvenserna av).

Hur denna nedärvda återklang är beskaffad ges dock inga egentliga svar på. Begreppet i sig förekommer endast åtta gånger i hela boken, och då främst i inledningen när det introduceras och i en kort passage i slutet som försöker göra reda för begreppets relevans. I dessa passager konstateras dock främst att vårt biologiska arv är viktigt att ta hänsyn till när vi ramar in saker utan att närmare förklara vad detta innebär. Därtill fogas några ganska summariska fakta utifrån Oliver Scott Currys teori om ”moraliska molekyler” (se t.ex. Curry m.fl. 2022), enligt vilken människan har sju grundläggande nedärvda moraliskt-emotionella element. Även om denna teori i sig förefaller tilltalande

1 Den tredje är retorikens klassiska triad: patos, etos och logos. Den används dock endast i liten utsträckning i boken.

(referenserna hamnade direkt på min läslista) blir det svårt att göra så mycket av den i sammanhanget, eftersom det aldrig systematiskt beskrivs *hur* dessa element påverkar inramning. Därtill blir det ganska oklart hur vissa av dem är allmänmänskliga på ett relevant och konkret sätt (till exempel *property right* som kan betyda flera ganska olika saker i praktiken).

Den andra begreppsapparaten berör de olika "ramegenskaper" som påverkar hur det inramade uppfattas, vilket också speglas i bokens disposition. Inledningsvis använder Klintman den materiella (tavel)ramen för att tydliggöra hur den sorts social eller symbolisk inramning som boken ska handla om fungerar. Det är oklart för mig om den här metaforiska förklaringen faktiskt är nödvändig. Att använda "rama in" i en symbolisk bemärkelse förefaller i alla fall för mig, som främst forskat om lantbruk och livsmedelsproduktion, vara relativt konventionellt språkbruk även utanför akademien.

De materiella metaforerna slutar dock inte där, utan återkommer genom boken för att beskriva inramningens olika egenskaper. Jag tror att dessa metaforer har en pedagogisk avsikt, men tyvärr är de till föga hjälp – ibland är de närmast förvirrande. Att skilja på "grova" (*rough*) och "fina" (*smooth*) ramar fungerar förvisso, även om det för mig inte är det mest intuitiva sättet att skilja mellan en välvillig och en skeptisk eller illvillig inramning (jag tänkte ofta fel när jag läste och föreställde mig att en grov ram var inexact och grovt tilltyd). Att däremot beskriva inramningens dramatik i termer av temperatur (*hot* respektive *cold frame*) är smått obegripligt. Temperatur är knappast en konventionellt relevant egenskap hos en fysisk ram (varför inte färg?). Under läsningen av boken leder de mer eller mindre långsökta materiella metaforerna mig snarare till att börja ifrågasätta inramningsbegreppets relevans. Varför just "inramning" och inte exempelvis "narrativ" eller "kategorisering"? De senare begreppen förefaller ofta minst lika välfunna i bokens sammanhang – trots att jag i min egen forskning funnit att inramningsbegreppet har förklaringskraft (Bååth & Fuentes 2025).

Den struktur som ramegenskaperna avser ge själva boken speglas således inte heller i själva texten. Boken framträder ofta som en ström av låt vara bitvis intressanta viktiga sammankopplade fall av social påverkan och förändring, med underrubriker lite godtyckligt insprängda här och där. Ibland får jag en impuls att läsa boken som om den vore en roman skriven av Gabriel García Márquez eller Thomas Pynchon – ett flöde av episoder där läsaren inte behöver hänga med på allt som öppnar för metareflekationer om berättelsens helhet. Jag har dock svårt att tro att Klintman avsiktligt vill uppmuntra till den typen av läsning, vilket leder fram till min sista kritiska reflektion.

Kritiken här ovan berör inte endast, i vissa fall kanske inte ens främst, författarens insats. En central del av ett gott facklitterärt redaktörskap är att hjälpa författaren med att få struktur på och rama in bokens argument på ett pedagogiskt sätt (med hjälp av granskarens kommentarer). Det verkar som om boken inte fått den redaktionella behandling den förtjänar, då den i grunden behandlar intressanta idéer och har ambitioner som fler samhällsforskare enligt min mening borde besjålas av.

Till viss del tycker jag nog att man därför kan ha överseende med bokens otillgänglighet. Den försöker sig på ett förhållandevis svårt konststycke samtidigt som

författaren inte verkar ha haft de bästa förutsättningarna för att utföra det. Man kan göra det mycket enklare för sig än vad Mikael Klintman har gjort under skrivandet av *Framing*, men som forskare måste man i slutändan ändå respektera någon som tar risker och försöker göra något mer än att bara reproducera akademiska konventioner.

Jonas Bååth

Docent i sociologi

Sveriges lantbruksuniversitet

Referenser

- Bååth, Jonas och Christian Fuentes (2025) "Alternativizing markets: the framing of moral commerce", *Socio-Economic Review* 23(1): 183–203.
- Curry, Oliver, Mark Alfano Scott, Mark J. Brandt & Christine Pelican (2022) "Moral Molecules: Morality as a Combinatorial System", *Review of Philosophy and Psychology* 13(4): 1039–1058.
- Goffman, Erving (1986 [1972]) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.